

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF AAN DE GROENDREEF 41 TE AALTER

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

ABO Archeologische Rapporten 602

Rapport opgemaakt door: Tine Van denhaute

Derbystraat 51

9051 Gent

december 2017

Dossiernr. 23078.R.01

Projectcode OE: 2017L204

Gent

1.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2017L204
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO nv
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167
Naam + adres studiegebied	
• straat + nr.:	Groendreef 41
• postcode :	9880
• fusiegemeente :	Aalter
• land :	België
Lambertcoördinaten X,Y (EPSG:31370)	N: 84330/ 199572 Z: 84308/199387 W: 84231/199457 O: 84405/199467
Kadaster	
• Gemeente :	Aalter
• Afdeling :	3
• Sectie :	H
• Percelen :	81A en 82D
Onderzoekstermijn	December 2017
Thesauri	Bureauonderzoek, Aalter, industrieterrein

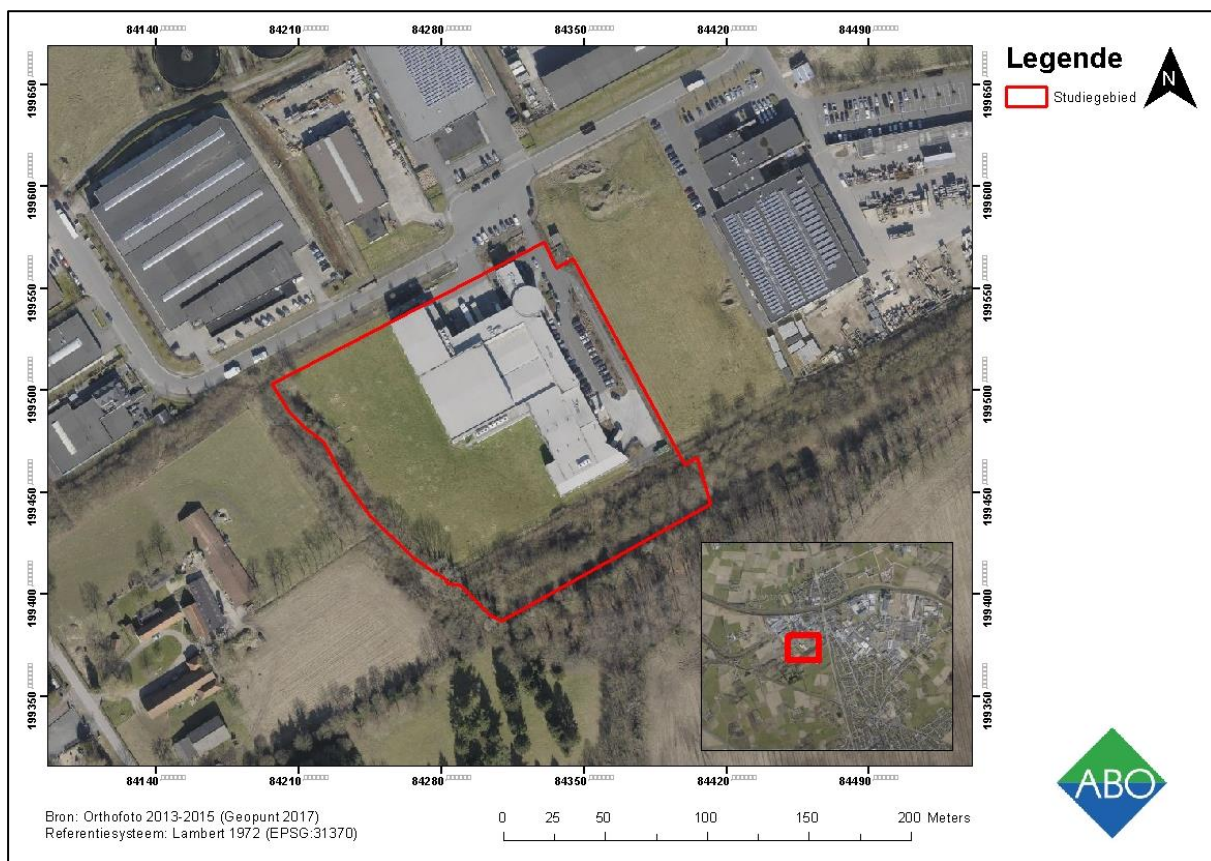
1.2 WETTELIJK KADER

Dit onderzoek kwam tot stand naar aanleiding van de uitbreiding van de gebouwen en parking van Vleeswaren De Keyser aan de Groendreef 41 te Aalter. Het studiegebied bevindt zich niet in een archeologische zone. De totale oppervlakte van de werken bedraagt 7.273m².

Volgens het Onroerend Erfgoeddecreet dient er voor een perceel groter dan 3.000m² en/of een bodemingreep groter dan 1.000 m² buiten een archeologische zone, voorafgaand aan een bouwvergunning een archeologienota te worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). De geplande werken zullen plaatsvinden in een recent opgehoogd terrein waardoor het bodemarchief reeds sterk verstoord is. Bijgevolg is er geen potentieel tot kennisvermeerdering meer mogelijk.

1.3 AFBAKENING STUDIEGEBIED

De afbakening van het studiegebied stemt overeen met de perceelgrenzen van de percelen 81A en 82D. Het bestaande gebouw zal worden uitgebreid en op de rest van het terrein zal een parking en een laad- en loskade aangelegd worden.

Figuur 1: Ligging studiegebied. Orthofotomosaïek (middenschalige winteropnamen, kleur 2016) met aanduiding studiegebied (Geopunt 2017)

Figuur 2: Ligging studiegebied. GRB met aanduiding studiegebied (Geopunt 2017)

2 AARD VAN DE BEDREIGING

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het studiegebied is gelegen op ongeveer 2km ten noorden van de dorpskern van Aalter, in het industrieterrein Langevoorde. In 2000 hebben bouwwerken plaatsgevonden op het terrein. Hierbij werd het reeds bestaande gebouw opgericht. Het gebouw werd voorzien van paalfunderingen met een uitgraving tot -5m-mv en. De bestaande parking en laad-en loskade heeft een verharding van ongeveer een halve meter diep.

Figuur 1: Terreinfoto met het reeds bestaande gebouw gezien vanaf de Groendreef (opdrachtgever 2017).

Figuur 2: Terreinfoto vanaf perceel 82D (opdrachtgever 2017).

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

In de toekomst zal het bestaande gebouw worden uitgebreid met nieuwe stukken aan de achterzijde en beide zijgevels. Ook zullen er 3 nieuwe laadkaden en twee parkingzones bijkomen.

Het bestaande gebouw berust op paalfunderingen die tot -5m-mv diep gaan (figuur 6). De nieuwe gebouwen zullen naadloos aansluiten op het bestaande gebouw en dus op dezelfde manier gefundeerd worden. Ook hier zal dus tot maximaal tot -5m-mv diep gegaan worden. Voor de nieuwe parkeerzones en laadkaden zal tot -0.5m-mv diep gegaan worden. De inplanting van deze zones is te zien op de weergave van het toekomstige grondplan (figuur 5).

3 GEMOTIVEERD ADVIES

Dit onderzoek kwam tot stand naar aanleiding van de uitbreiding van de gebouwen en parking van Vleeswaren De Keyser aan de Groendreef 41 te Aalter. Het studiegebied bevindt zich niet in een archeologische zone. De totale oppervlakte van de werken bedraagt 7.273m².

Op basis van het archeologisch, historisch, cartografisch en landschappelijke onderzoek (hfst. 3 en 4 van het verslag van resultaten) worden er archeologische sporen en/of vondsten verwacht uit de 19de-20ste eeuw. De aan- of afwezigheid van relevante archeologische sporen kon echter niet worden vastgesteld noch worden uitgesloten op basis van bureauonderzoek. Een onderzoek met ingreep in de bodem is bijgevolg noodzakelijk. In dit uitzonderlijk geval wordt gebruik gemaakt van de uitzonderingsprocedure met een gemotiveerde advisering en motivering (Cf. art. 5.4.5 Onroerend Erfgoeddecreet, art. 5.1.2 van de Code Van Goede Praktijk):

Zoals vermeld in artikel 5.4.5 van het Onroerend Erfgoed decreet is het:

"...in uitzonderlijke gevallen niet mogelijk of opportuun om reeds ingrepen uit te voeren op het terrein. Daarom kan de erkende archeoloog uitzonderlijk voorstellen het archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem pas uit te voeren na het verkrijgen van de vergunning." (art. 5.4.5 Onroerend Erfgoed Decreet 2016)

Bijvoorbeeld wanneer het:

*"...onmogelijk, of juridisch, **economisch** of maatschappelijk onwenselijk is..."* (art. 5.4.5 Onroerend Erfgoed Decreet 2017)

Het zuidelijk deel van het terrein is bebost en dient eerst gerooid te worden. Een deel van het terrein is bijgevolg nog niet toegankelijk. Bijkomstig is het economisch wenselijk voor de initiatiefnemer om de prospectie met ingreep in de bodem in uitgesteld traject te laten plaatsvinden.

Een vervolgonderzoek wordt bijgevolg aangeraden om volgende redenen:

- 1) Op basis van de bureaustudie kan niet worden uitgesloten dat er nog archeologische resten aanwezig zijn in het bodemarchief. Hierbij worden sporen en/of vondsten verwacht uit de ijzertijd, Romeinse tijd en middeleeuwen.
- 2) Een opgraving in de nabije omgeving bracht een meerperiodensite aan het licht waarvan de afbakening nog niet gekend is. Bijgevolg biedt een prospectie met ingreep in de bodem een belangrijk kijkvenster om dit gebied verder te onderzoeken.
- 3) Het studiegebied bevat een groot archeologisch potentieel voor sporen en/of vondsten uit de ijzertijd, Romeinse tijd en middeleeuwen.

Het archeologisch onderzoek zal bestaan uit een prospectie met ingreep in de bodem in de vorm van proefsleuven.

4 PROSPECTIE MET INGREEP IN DE BODEM

4.1 AFWEGING STRATEGIE

Een grondige landschappelijke en archeologische analyse wijst uit dat er ter hoogte van het terrein sporen en/of vondsten te verwachten zijn uit de late ijzertijd, Romeinse tijd en middeleeuwen.

Rekening houdend met de aard van de te verwachten resten, wordt er geopteerd voor een prospectie met ingreep in de bodem in de vorm van een zevental proefsleuven. Op deze manier krijgen we snel een terreindekkend overzicht in de spreiding, aard, datering en bewaring van de aanwezige sporen en de aanwezige verstoring.

Er werd hierbij niet gekozen voor landschappelijk boren noch geofysische prospectie. Deze methoden zijn weliswaar uitstekend geschikt om landschappelijke informatie te genereren maar deze informatie kon reeds afgeleid worden uit eerder uitgevoerd booronderzoek. De methoden geven bovendien geen enkel inzicht in de aard en datering noch in de bewaringstoestand van de sporen.

Er werd eveneens niet gekozen voor verkennende of waarderende boringen. Hoewel deze methoden waardevol kunnen zijn voor het lokaliseren van prehistorische sites, zijn deze methoden minder waardevol binnen een context met grondsporen. Zo kan slechts weinig informatie verzameld voor perioden na de steentijden en kunnen er geen bodemsporen worden gedetecteerd. Informatie omtrent de bodemopbouw kon reeds afgeleid worden door eerder uitgevoerd bodemonderzoek. De methoden geven bovendien geen enkel inzicht in de aard en datering noch in de bewaringstoestand van de sporen.

Er werd ook niet gekozen voor de aanleg van profielputten of proefputten. Deze methoden zijn uitermate geschikt om een complexe verticale stratigrafie optimaal te analyseren. De aard en de spreiding van de sporen wijzen echter niet op een complexe stratigrafie, aangezien de situatie op cartografische bronnen vrijwel continu onveranderd is gebleven ter hoogte van het studiegebied. Onderzoeksvragen en doel

Tijdens het proefsleuvenonderzoek wordt gepoogd een beperkt maar representatief deel van het terrein te onderzoeken (12,5%). Op die manier wordt het mogelijk uitspraken te doen over de archeologische waarden van het volledige terrein. Het huidige proefsleuvenplan gaat uit van een oppervlakte van ca. 742m² (10.3% dekkingsgraad).

Het doel van dit onderzoek zal succesvol zijn bereikt als op basis van een representatieve sampling (de facto 12.5% oppervlakte) van het terrein door middel van proefsleuven voor het volledige terrein volgende onderzoeksvragen zijn beantwoord:

- Sluiten de resultaten van het proefsleuvenonderzoek aan bij de resultaten van de opgraving van 1999-2001?
- Sluiten de resultaten van het bureauonderzoek aan bij de observaties van het veldwerk?
- Sluiten de resultaten van het archeologisch onderzoek in de buurt aan bij de observaties van het veldwerk?
- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding? Komt dit overeen met de vaststellingen uit het booronderzoek?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.

- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van de occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja,
 - Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
 - Wat is de omvang?
 - Komen er oversnijdingen voor?
 - Wat is het geschatte aantal individuen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie)?
- Is er een bodemkundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande bodemingrepen op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?
- Zorgen de resultaten voor een archeologische kennisvermeerdering in een voorheen beperkt archeologisch onderzochte regio?

Op basis van de antwoorden op de onderzoeksvragen zal de erkend archeoloog eventueel verder onderzoek sturen.

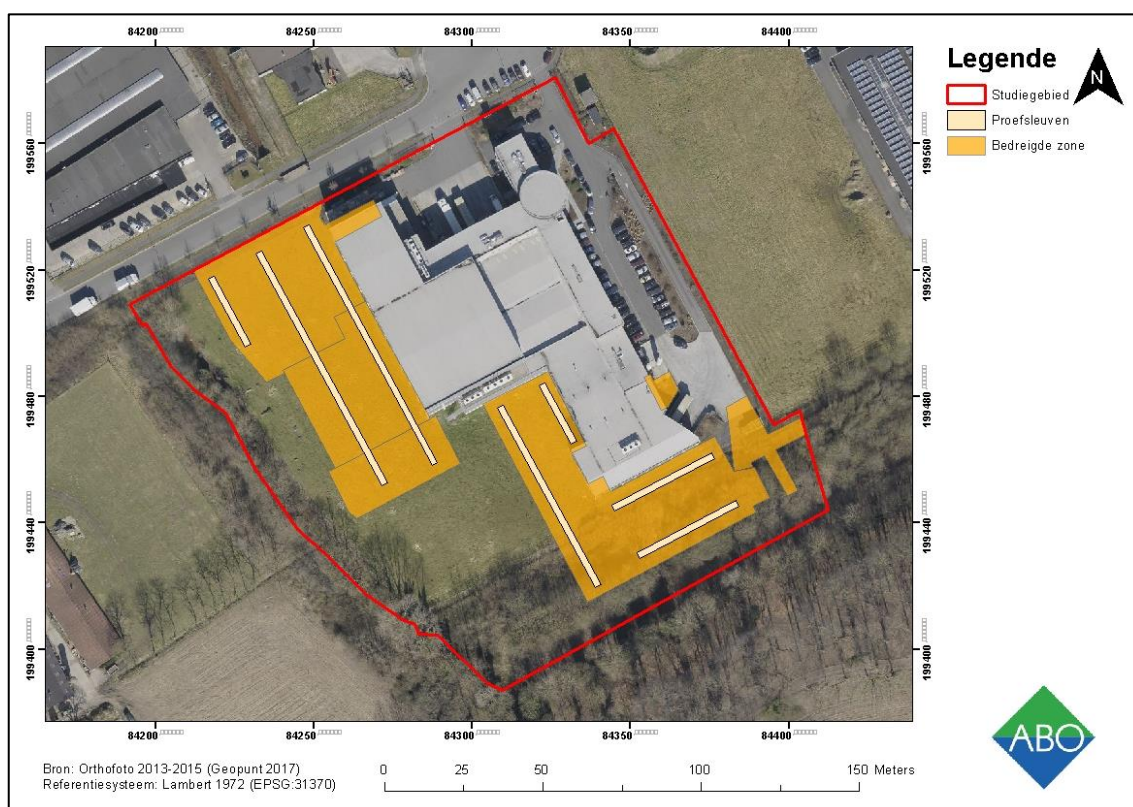
4.2 STRATEGIE

De sleuven worden aangelegd volgens de Code van Goede Praktijk (CGP 8.6.). De oriëntatie van de sleuven zorgt ervoor dat er met slechts zeven lange continue sleuven gewerkt kan worden in plaats van meerdere korte sleuven. Zo wordt in één oogopslag een beter inzicht verkregen in het terrein. In het meest zuidoostelijke deel van het terrein werden reeds proefsleuven getrokken tijdens het archeologisch onderzoek van 1999-2001 (De Clercq & Mortier 2003).

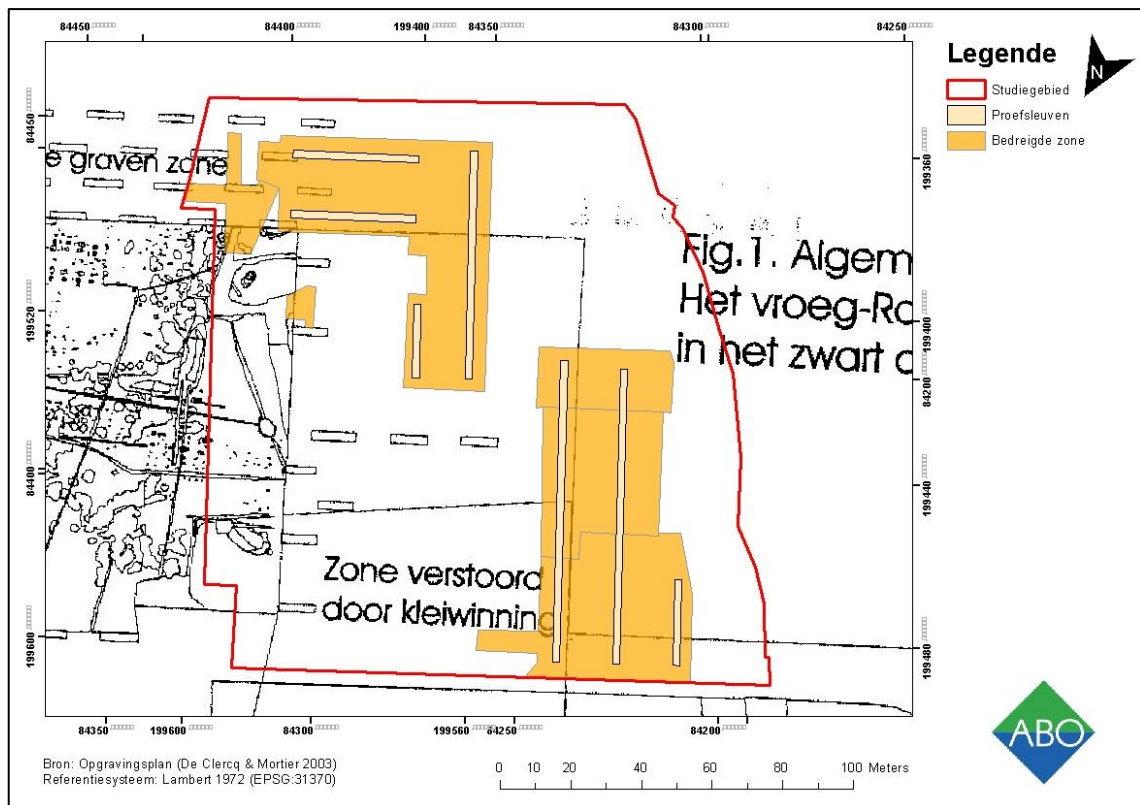
De sleuf wordt aangelegd tot op het hoogst gelegen archeologisch vlak. Hierbij wordt een kraan met tandeloze kraanbak (bakbreedte 1.8m), begeleid door een erkend archeoloog. Deze zal er tevens op toezien dat aangetroffen sporen worden geregistreerd conform CGP teneinde zoveel mogelijk informatie omtrent aard en datering te extraheren.

De 7 sleuven zullen een breedte van 2m hebben en op een tussenafstand van 15m worden geplaatst (middelpunt tot middelpunt). De totale oppervlakte van de sleuven is ca. 742m² (10.2%). Waar nodig zullen deze aangevuld worden met kijkvensters zodat een goed overzicht verkregen wordt van aangetroffen sporen. Op die manier wordt een conventionele dekkingsgraad van 12.5% bereikt met ca. 10% sleuven en 2,5% kijkvensters (conform CGP).

De sleuven zullen opgeschaafd worden om een duidelijk inzicht in de horizontale spreiding van de sporen te verkrijgen. Vervolgens zal het grondplan worden opgemeten en later ingetekend worden in GIS. Alle aangetroffen sporen zullen genummerd, ingemeten, gecoupeerd en ingetekend worden (conform CGP).

Figuur 7: Proefsleuvenplan aangeduid op een orthofotomosaïek (grootschalige zomeropnames, kleur, 2016) (Geopunt 2017)

Figuur 8: Proefsleuvenplan aangeduid op het opgravingsplan van 1999-2001 (Declercq & Mortier 2003)

4.3 VOORZIENE AFWIJINGEN TEN AANZIEN VAN DE CODE GOEDE PRAKTIJK

Er is geen afwijking ten aanzien van de Code Goede Praktijk voorzien.

4.4 COMPETENTIES UITVOERDERS

In het kader van het onderzoek dient het team te bestaan uit minstens 2 archeologen waarbij minstens één van de uitvoerende archeologen ten minste 220 werkdagen veldervaring heeft met meerperiodensites en beiden beschikken over minstens 20 werkdagen veldervaring wat betreft proefsleuvenonderzoek. Gedurende het veldwerk dient een aardkundige op afroep beschikbaar te zijn op het terrein. De aardkundige moet beschikken over aantoonbare ervaring met zandleembodems.

4.5 RISICOFACTOREN

De belangrijkste risicofactoren zijn enerzijds de fysieke veiligheid tijdens het opgraven van de zones. Hier gaat het om de technische bedreigingen door het gehanteerde materiaal (groot en klein), alsook de fysieke bedreigingen die kunnen optreden bij diepe kuilen, inkalvingen,... Een risicoanalyse opgemaakt met de aannemer en een veiligheidscoördinator proberen dergelijke dreigingen uit te sluiten door alternatieven en veiligheidsmaatregelen op te stellen.

Anderzijds kunnen ook de archeologische sporen bedreigd worden, dit in grote mate door de ligging en gebrek aan sociale controle wanneer er niet gewerkt wordt. Op dat vlak zal er voor gezorgd worden dat het een afgesloten werf is door middel van afgesloten verankerde herashekkens.

Tevens zullen steeds belangrijke sporen afgedekt en onttrokken aan het oog worden, of afgewerkt op de dag zelf zodat ze geen slachtoffer kunnen worden van nachtelijk vandalisme. Hierbij wordt ook het weer gemonitord en eventuele maatregelen genomen.

4.6 RANDVOORWAARDEN

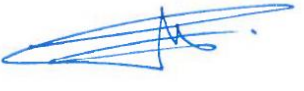
Indien het (laatste) opgravingsvlak waarin eventuele sporen vervat zitten zich dieper bevindt dan de diepte van geplande verstoring, dan wordt een behoud in situ voorgesteld van deze archeologische sporen. Deze worden afgedekt en beschermd tegen degradatie. Het verdere grondverzet wordt vervolgens gedaan onder werfbegeleiding waarbij alle sporen die alsnog bedreigd worden, integraal worden geregistreerd en verzameld alsof het een archeologisch onderzoek betrof. Wanneer de situatie zich voordoet dat er een gezondheids- of veiligheidsrisico optreedt zullen eveneens de onderzoekshandelingen niet worden uitgevoerd.

Het zuidelijk deel van het studiegebied is bebost. Het archeologisch vooronderzoek kan pas worden uitgevoerd na het rooien van de bomen. De bomen mogen gekapt worden tot boven het maaiveld. De boomwortels moeten plaatselijk uitgefreesd worden.

4.7 ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE

Het archeologisch ensemble bestaat uit het geheel van archeologische artefacten en onderzoeksdocumenten. Zowel het digitale als materiële ensemble zal, conform de CGP, tijdelijk bewaard worden in het depot van de afdeling archeologie van ABO nv te Gent. Na het beëindigen van de verwerking en het opleveren van de rapportering, zal het archeologisch ensemble door de erkende archeoloog worden overgedragen aan de eigenaar, het erkende onroerenderfgoeddepot of de door de eigenaar bepaalde andere bewaarplaats (CGP 31.1). Dit zal in onderling overleg met de opdrachtgever gebeuren.

5 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	Director		22 december 2017
Toon Moeskops	Business Unit Manager		22 december 2017
Jan Coenaerts	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		22 december 2017

6 BIBLIOGRAFIE

6.1 LITERAIRE BRONNEN

CadGIS 2016: Kadasterkaarten [online], http://ccff-test1.minfin.be/cadgisweb/?local=nl_BE (geraadpleegd op 23 juni 2017).

Centrale Archeologische Inventaris: CAI 2017

De Clercq W. & Mortier S. 2003, Een inheems-Romeinse nederzetting ('ferme indigène') uit de Augusteïsch-Tiberische tijd en off-site activiteiten uit de periode 60-260 AD: bilan van het noodonderzoek op het industrieterrein Aalter-Langevoorde (O.-VI.) 1999-2001, in: Romeinendag 8-2-2003, pp. 21-26.

DOV Vlaanderen Bodemverkenner 2017: Topografische kaarten [online], <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage> (geraadpleegd op 23 juni 2017)

Eggermont N., Clement C., 2009. Archeologisch onderzoek Aalter – Groendreef. 1 oktober tot 19 december 2008.

Geopunt Vlaanderen 2017: Basiskaarten (Luchtfoto 2015, Stratenplan) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 23 juni 2017).

Geopunt Vlaanderen 2017: Historische kaarten (Ferraris, Atlas van Buurtwegen, Vandermaelen, Popp) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 23 juni 2017).

Geopunt Vlaanderen 2017: Bodem kaarten (Bodemtypes, Bodemgebruik, Bodemerosie, WRB Soil Units, Tertiaire formaties, Quartaire formaties) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 23 juni 2017).

Inventaris bouwkundige Erfgoed: IBE 2017

Nationaal Geografisch Instituut (NGI): Topografische kaart (1:10.000), [Online], www.ngi.be (geraadpleegd op 23 juni 2017).

Stockman L., 1980. Geschiedenis van Aalter.

Van Ranst E & Sys C., 2000, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Laboratorium voor bodemkunde, Universiteit Gent, Gent.